

ТЕНДЕНЦІЯ РОЗВИТКУ ПОРОДИ В ДИНАМІЦІ ІСНУВАННЯ

ВОЙТЕНКО С.Л., кандидат с.-г. наук, ст. науковий співробітник
Інститут свинарства ім. О.В.Квасницького УААН

Розглянуті етапи розвитку та удосконалення свиней миргородської породи, наведені показники продуктивності в залежності від методів селекції. Визначені коефіцієнти мінливості і успадкування дозволяють популяції не знижувати племінну цінність та конкурувати з іншими генотипами.

Основним напрямком розвитку галузі свинарства слід вважати поліпшення племінної цінності чистопородних тварин, оскільки вони слугують невід'ємною складовою в створенні високопродуктивних товарних гібридів. Крім того, галузь тваринництва, і, в тому числі, свинарства, змінює попит ринку, завдяки чому створюються генотипи різного напрямку продуктивності, частина з яких в процесі експлуатації не здатна швидко змінити свою цінність і приречені на зникнення не дивлячись

на те, що значні резерви генетичної мінливості можуть забезпечити її збереженість.

Селекція свиней протягом декількох поколінь при різних умовах зовнішнього середовища приводить до внутріпородної диференціації, яка інколи перевершує міжпородну, проте фенотипова мінливість не успадковується нащадками і для консолідації популяції за певним напрямом продуктивності необхідно мати генетично подібні лінії та родини, особливо в породах, які слугують вихідними формами при гібридизації та схрещуванні.

Експлуатаційна цінність порід свиней в Україні вар'ює в межах від декількох століть до декількох десятиліть (велика біла - українська м'ясна) і роль конкретної породи в еволюційному процесі галузі складна і здебільшого необґрунтована.

Генофондні породи свиней в Україні об'єднали миргородську, велику чорну, українську степову білу і українську степову рябу в категорію локальних та зникаючих і, не дивлячись на ряд вжитих заходів, зупинити скорочення поголів'я цих популяцій не вдається.

З усіх перелічених в реєстрі "генофондних стад" найбільш важку ситуацію складалась з українською степовою рябою породою (до 100 основних маток) і миргородською (850 основних маток), тварини яких характеризуються особливим біологічним статусом, а їх генофонд не може бути поповнений, як скажімо, великої чорної, з-за кордону.

Дослідження з миргородською породою свиней, що проводяться останнім часом, спрямовані на збереження і розширення генофонду, як на чистопородній основі, так із використанням інших генотипів. Робота виконується у відповідності з НТП "Наукове забезпечення сталого розвитку галузі тваринництва" (Підпрограма: "Свинарство", № 0101V003255 державної реєстрації).

Спостерігаючи еволюцію миргородської породи в динаміці років, варто зазначити, що даний біовид за 63 роки свого існування хоча і зазнав цілеспрямованих змін в продуктивності, але намагається утримуватись в стані генної рівноваги за рахунок унікальних природних особливостей.

Так, в 1940-1945 роках порода не консолідована за типом продуктивності і розвитком. Популяція має більше м'ясних і м'ясо-сальних, ніж сальних свиней, відповідно, 21,51 і 28%, і згідно селекції на створення генотипу з високим виходом сала, передбачає вибракування всіх тварин (21%), які належать до м'ясного типу продуктивності, а також зміни продуктивності у м'ясо-сальних особин на виключно сальну. В породі тільки 4 лінії, які значно різняться за розвитком, маючи середню живу масу кнурів (36 міс.) 230 кг і довжину тулубу - 154 см. Товщина шпигу молодняка при забої становила до 6 см. Багатоплідність маток досить висока - 9,5 гол, при масі однієї голови в 2 міс. - 10,5 кг.

Цьеспрямована селекційна робота в напрямку створення вітчизняного сального типу дала позитивні результати і вже в 50-х роках при забої свиней з ліній спостерігалось 73-100% сальних туш, при цьому миргородська порода в 10 міс. мала живу масу 135-152 кг, середньодобовий приріст 520-540 г, оплату корму - 9,6-6,3 корм. од. при вмісті сала в туші - 40,7-56,1%. Порода розширює чисельність, створюючи нові лінії і родини. Через 10 поколінь (≈25 років) в 1965 році в породі 11 ліній, середня жива маса кнурів (в 10 міс.) 249 кг, а довжина тулубу - 170 см. Тобто, відбулося поліпшення породи за розвитком, хоча популяція в цілому не консолідована, особливо за рахунок неякісних тварин в стадах племферм. Удосконалення породи здійснюється в напрямку поліпшення скоростиглості і відгодівельних ознак при збереженні густого м'ясо-сального типу продуктивності. Багатоплідність маток - 10,6 гол., середня маса 1 гол. в 2 міс. - 16,3 кг, вік досягнення живої маси 100 кг - 229 днів, середньо добовий приріст - 559 г, оплата корму - 5,1 к.од., довжина півтуші - 76 см, товщина шпику - 4,0 см. Тобто, ефективність селекції висока не тільки за відгодівельними, але за м'ясними і відтворювальними ознаками. Порода відходить від густого сального типу і починається створення ліній та родин з поліпшеними м'ясними якостями за рахунок використання генотипів зарубіжної селекції - порід п'єрен, ландрас, дюрок, уельс, гемпшир.

В 1990 році (20 поколінь) в породі налічувалось 19 ліній, при цьому середня жива маса кнурів (в 24 міс.) становила - 267 кг при довжені тулубу - 170 см. Вихід м'яса в тушах більшості ліній становив понад 53%, вік досягнення живої маси 100 кг - 190 днів, витрати корму - 4,1 к.од., середньодобовий приріст - 647 г, довжина півтуші - 99 см, товщина шпику - 2,8 см, багатоплідність маток - 9,8 гол., середня маса 1 гол. в 2 міс. - 16,8 кг. Тобто, співставивши дані за 20 поколінь, слід зазначити, що найбільш помітних змін порода зазнала за розвитком, відгодівельними і м'ясними ознаками, в меншій мірі поліпшивши багатоплідність. В цей період порода налічує понад 2,5 тис. основного поголів'я і не відноситься до зникаючих, займаючи 3-є місце по чисельності порід в Україні.

2003 рік - 25 поколінь від часу створення породи - основний напрямок роботи з породою полягає в збереженні і розширенні генотипу. Популяція налічує 13 ліній і тільки - 91 кнур, середня жива маса яких в 24 міс. 260 кг, а довжина тулубу 167 см. На породовипробуванні в 2002 р. порода мала продуктивність - багатоплідність 10,2 гол., вік досягнення живої маси 100 кг - 196 днів, середньодобовий приріст - 707 г, витрати корму на 1 кг приросту 4,55 к.од. , товщина шпику - 38 мм. Генетичний тренд основних ознак продуктивності, визначений в динаміці років засвідчив, що порода змінює в процесі розвитку племінну цінність і не дивлячись на ряд факторів економічного та господарського значення, зазнає ґрунтованого скорочення, не перебуваючи в ранзі погіршуючої. В той

же час фактори зовнішнього середовища значно впливають на мінливість ознак продуктивності, особливо відтворювання, розмах якої в межах ліній 0,16 - 10,7% (багатоплідність) та 2,8 - 38,4% (середня маса однієї голови в 2 міс.) свідчить про ефективність відбору, особливо при значному відсотку генетичної мінливості і досить високому (понад 0,25) коефіцієнті успадкування репродуктивних ознак. Тобто, за спільної дії спадковості і середовища генетично детермінований рівень продуктивності в породі не поступається іншим генотипом, а твердження про те, що миргородська порода свиней вичерпала свої можливості - не має підґрунтя.

Крім того, лінії в породі мають значну генетичну варіабельність (18,3-40,0%) та високий коефіцієнт успадкування генетичної подібності нащадків з родоначальником (20 поколінь) - $h^2=0,20-0,32$, що дозволяє популяції зберігати свої специфічні особливості і стійко передавати їх нащадкам.

В статье изложены результаты исследований развития породы в динамике лет в зависимости от используемых, при ее усовершенствовании, методов селекции. Определены показатели изменчивости и наследственности, позволяющие планировать селекционную работу с породой на перспективу.

The Mirgorod pigs' problems at the present atage.